

בס"ד, יום ראשון יב' אלול תשע"א

שם:

זמן:

מבחן שבועי מסכת חולין קלו – קמא (130)

א. (1) אמאי כתבה תורה "ארצך" ו"ארצם" גבי ביכורים (באר היטב!)? (2) מה דעתו של רבי אלעאי למסקנת הסוגיא בעינן שותפות בבכורה ובראשית הגז ובמתנות ובתרומה, ומניין? (3) האם ראשית הגז טובלת, ומניין? ומה דינו של הנהנה מראשית הגז בשוגג או במזיד, ומניין? (4) גז הגדל ברשות גוי וקנאו ישראל, האם חייב בראשית הגז, ומדוע? והאם הגדל בחוץ לארץ חייב בראשית הגז? וכיצד קיימא לן?

ב. (1) האם יכול להפריש בראשית הגז ממין על שאינו מינו, ומדוע? וכיצד סברה מתניתין בהאי דינא, ומניין? וכיצד הדין להפריש מן הישן על החדש? (2) האם יכול אדם ליתן את כל פירותיו תרומה, או את כל גזת צאנו לכהן, ומדוע? (3) אדם הנצרך לטבילה, אימתי יברך על טבילתו, ומדוע? (4) האם בכור מעשר ומתנות נוהגין בבהמת טריפה, ומדוע? והאם יש גוונא דאינה נטרפת ונמי דינה שוה לנטרפת לענין מעשר, ומדוע? וכיצד הדין בבהמת טריפה לענין ראשית הגז, ומדוע?

ג. (1) היכא דכתבה תורה גיזה בצאן, האם כולל הוא את כל מיני הצאן, ומדוע? והאם האי צאן לאפוקי שור אתי, ומדוע? והאם יש גוונא דאפילו דהוא מין החייב מכל מקום אינו חייב, ומדוע? (2) האם החיוב הוא דווקא על גוונא דגיזה, או דאף בגוונא דתלישה, ומדוע? (3) התולש או עוקר תבואתו האם חייב בלקט שכחה ופאה, ומדוע? (4) כמה צאן צריך לגזוז כדי להתחייב בראשית הגז? ומהיכן ילפינן לה? וכיצד הסיק רב ומדוע?

ד. 1) כמה גז צריך לגזוז מן הצאן כדי להתחייב בראשית הגז? וכמה גז צריך ליתן לכהן? והאם בגוונא דיש לו הרבה גיזים ליתן לכהן יכול ליתנם לכהנים הרבה, ומדוע? 2) מה הוא השיעור שנתנו רב ושמואל לתרומה ולפיאה, והאם איירי בכל התרומות ובכל הפאות, ומניין? 3) אלו דברים נוספים היה מן הראוי לכתוב במתניתין "דאלו דברים שאין להם שיעור"? ומדוע לא תני להו?

ה. 1) מנליה לתנא דמתניתין השיעור דנקט גבי נתינת הגז לכהן? והאם צריך ליתנו מלובן או יכול ליתנו צואי? 2) הגוזו צאנו ומכר אחד אחד לאחר הגזיזה, האם חייב בראשית הגז, ומדוע? וכיצד הדין היכא דצבע הצמר אחד אחד קודם שיגמור גיזת כולם, ומדוע? 3) האם יכול לשויר פאה מן התבואה על אילנות שיש לו בשדהו? ועל מי מוטל חיוב הפאה היכא דמכר האילנות (פרט), ומדוע? והאם אפשר ללמוד מדין זה לענין ראשית הגז, ומדוע?

ו. 1) המוכר גז צאנו, האם יש בו חיוב ראשית הגז (פרט)? ואי נימא דיש, על מי מוטל החיוב, ומדוע? ומהיכן וכיצד הוכיחו לדין זה? 2) באלו דברים חמור כסווי דהם משילוח הקן? 3) כיצד ביארו רבי אבין ורבי מיישא אמאי תני בכל הני פירקי דסוף מסכתין בארץ ובחוץ לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחולין ובמוקדשין? ומאי אתו לאשמועינן? 4) האם עוף טהור שהרג את הנפש מחויב בשילוח, ומדוע?

ז. 1) כיצד משכחת לה קן ציפור במוקדשים דאי לאו דהוא מוקדשים איכא ביה מצות שילוח? ומדוע דווקא באופן זה? ואמאי באמת לית ביה חיוב שילוח? 2) האומר הרי עלי שור זה למזבח ונגנב, האם חייב באחריותו ומדוע? וכיצד הדין בכהאי גוונא במקדיש מנה או בית לברק הבית, ומדוע? והאם בגוונא דהבית נפל הדין שונה, ומדוע? 3) המחלל הקדש או מעשר ונגנבו המעות מידו, האם חייב באחריותו, ומדוע? וכיצד הדין לענין ערבין, ומדוע? והאם יש נפקא מינה אי אמר "הרי עלי" או "הרי זה", ומדוע?

ח. (1) מה ילפינן מדכתיב "כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ?" וכיצד ילפינן להו? ומה הו אמנא בלאו האי קרא? (2) קן הנמצא בראשו של אדם או בשמים, האם חייב בשילוח ומדוע? (3) על אלו יונים אמרו דפטור מלשלחם, ומדוע? ומדוע נקראו בשם זה?

ט. (1) מה אתי קרא לאשמועינן במאי דנקט "כל ציפור טהורה"? ומנין דרוקא הא אתי לרבוויי? (2) האם ציפור בעלת מום או טריפה כשרה לטהרת המצורע, ומנין? (3) איזה בהמה כוונת התורה למעט היכא דנקטה לשון "חיות"? (4) מה דינה של בהמת עיר הנדחת או חליפי עבודת כוכבים לקרבן ולטהרת המצורע, ומנין?

י. (1) עוף הרובץ על ביצים שאינו שלו, האם חייב הוא בשילוח, ומדוע? וכיצד הדין היכא דהביצים הם של מין טמא, או היכא דעוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור, ומדוע? (2) באיזה אופן הסתפקה הגמ' שיהיה מותר ליטול את האם אפילו דרובצת על הביצים, ומדוע? ובאיזה אופן הסתפקה הגמ' האם מותר ליטול את הביצים בלא לשלח את האם, ומדוע? (3) האם על זכר נמי נאמרו דיני השילוח, ומדוע?

יא. (1) כיצד הדין היכא דהצפור לא היתה רובצת ממש על הביצים אלא על רובדי אילן מעל הביצים, ומדוע? והאם היכא דהיתה מעופפת עליהם הדין שונה, ומדוע? וכיצד הדין היכא דרובצת עליהם מן הצד, ומדוע? (2) האם יש אפרוחין או ביצים שאין מחייבים את אימם בשילוח, ומדוע?

יב. 1) שילח את האם וחזרה, האם חייב עוד פעם לשלחה, ומדוע? ואי נימא דחייב, האם יש גבול עד אימתי חייב, ומדוע? וכיצד הדין היכא דנטל את הבנים והחזירן, ומדוע? 2) מה ילפינן מדכתיב "תשלח" ומה הוי אמונא בלאו האי "תשלח", ומדוע? 3) היכא דאיכא עשה כנגד עשה ולא תעשה, האם נדחים העשה והלא תעשה מפני העשה (באר היטב)?

יג. 1) באיזה גוונא נאמר העשה ד"שלח תשלח" ולמאי נפקא מינה? 2) הנוטל אם מעל הבנים, האם לוקה, ומדוע? 3) כיצד משלח את האם, ועד היכן צריך לשלחה (פרט), וכיצד דינה היכא דחתך את כנפיה? 4) כיצד התבארה בסוגיין הברייתא "יוני שובך ויוני עליה חייבות בשילוח ואסורות בגזל מפני דרכי שלום"? והאם אפשר לפרשה באופן נוסף שלא מוזכר בסוגיין?

יד. 1) הרוצה להקנות פירות שובכו בקנין גמור, כיצד עליו לנהוג, ומדוע? 2) מה הוכיח רבי יעקב ממתן שכרה של שילוח הקן? ומה הכריחו לבאר הכי? 3) על שום מה יצא אחר לתרבות רעה, ומה הביאו לטעות זו?

בהצלחה!

תשובות למבחן חולין קלו קמא

א. (1) מדכתיב ארצם ילפינן לרבות שותפין, דלא נמעט ליה מדכתיב ארצך. ומדכתיב ארצך ילפינן למעט חוץ לארץ, דסלקא דעתין דכיון דאתקש לבשר בחלב, הוא הדין דנוהג בחוץ לארץ כבשר בחלב. והא ליכא למילף מדכתיב "ארצם" משום דארצם שפיר משמע בכל מקום שהם, אבל ארצך משמע המיוחדת לך.

(2) שותפות פוטרת בבכורה משום דכתיב "בקרך וצאנך". וכן פוטרת בראשית הגז ובמתנות, דהא ילפינן נתינה נתינה. והוא הדין צריך לומר דאף בתרומה ממעט לה מדכתיב דגנך, דאי לא הכי, הא עדיף טפי למילף מתנות מתרומה להחמיר ולא מראשית הגז להקל.

(3) מסקינן דאף לרבי אלעאי דמקיש ראשית הגז לתרומה, מכל מקום אינה טובלת משום דכתיב "ראשית", ומשמע דקודם להפרשה ליכא עליה שם אחר דאיסור. והנהנה אינו חייב לא חומש ולא מיתה ואף דהוקש לתרומה ואיכא למימר דהנאתו היא אכילתו, משום דכתיב בחומש "ויסף עליו", ובמיתה כתיב "ומתו בו".

(4) היכא דקנה רק את הגז אינו חייב, דהא בעינן צאנך. והיכא דקנה את הצאן לגיזתו, מסקינן דלדעת רבי אלעאי יש לפוטרו, דהא יליף נתינה מתרומה והתם הרי הגדל בפטור פטור. ולדעת תנא דמתניתין בכהאי גוונא חייב, משום דלא יליף נתינה מתרומה. ומהאי טעמא אף סבירא ליה למתניתין דראשית הגז נהג אף בחוץ לארץ, אמנם לרבי אלעאי אמרינן דאינו נהג בחוץ לארץ דומיא דתרומה. והאידינא קיימא לן כרבי אלעאי.

ב. (1) לדעת רבי אלעאי אינו יכול להפריש ממין על שאינו מינו דומיא דתרומה. אמנם מתנא דמתניתין ליכא ראייה, דאף דאמר דמכר שחופות ושייר לבנות יש לו להפריש מן השחופות בעצמן ומן הלבנות בעצמן, מכל מקום אינו ראייה דבעינן ממין על מינו, משום דאיכא למימר דעיצה טובה היא דיקנה המוכר שיעור הנתינה מן הלוקח ויתנה לכהן, דאי לא הכי הרי כיון דשייר לעצמו ועליו רמי חיובא, הרי יצטרך ליתן מן הלבנות הטובות על הכל. דהא במתניתין קתני נמי לענין זכרים ונקבות דיתן מן הזכרים על הזכרים ומן הנקבות על הנקבות, והתם חד מינא הוא ולית ביה אלא משום עיצה טובה.

(2) בתרומה כולי עלמא מודו דאינו יכול להפריש כל שדהו דילפינן לה מחלה דגם איקרי תרומה, וכתיב התם מראשית עריסותיכם ומשמע דלא כל ראשית. ולענין ראשית הגז אשכחן בה פלוגתא, ומסקינן דהוא פלוגתת רבי אלעאי ורבנן אי ילפינן נתינה מתרומה אי לאו.

(3) בטבילת גרים וודאי מברך לאחר הטבילה, דהא קודם הטבילה אינו יכול לומר וציונו. וכתבו התוס' דאי נימא דבעל קרי אסור בדברי תורה, הוא הדין דבטבילת בעל קרי יש לו לברך רק אחר הטבילה, אבל בשאר טבילות, אדרבה יש לברך עובר לעשייתן. והוסיפו התוס' דאף דפסקינן כרב יהודה דביטלו לטבילת בעלי קריין, מכל מקום הרבה נהגו לטבול, ומשום הכי אין מברכים קודם.

(4) בכור נהג אף בטריפה, דהא קדושתו מרחם. ומעשר אינו נהג בטריפה, דהא כתיב אשר יעבור פרט לזו שנחתכו ארכובותיה שאינה עוברת, וכתבו התוס' דלכאורה הוא הדין למטה מן הארכובה דהא אינה יכול להלך. ולענין מתנות אינו נהג בטריפה, דהא כתיב תתנו לו ולא לכלבו. ולענין ראשית הגז, דעת רבי שמעון דאינו חייב, ומסקינן דהכי סברה דמתניתין מהא דלא קתני לה בהדי חומר בראשית הגז ממתנות. והיינו טעמא דרבי שמעון דעדיף למילף פשוט מפשוט ולא מבכור ואף דדמי ליה בטפי מילי.

ג. (1) בראשית הגז אינו כולל לא עיזים ולא שוורים, משום דכתיב ביה "לעמוד לשרת", והיינו דווקא מין רחלים הראוי לעשות ממנו בגדי כהונה. ואפילו רחלים כל שצמרן קשה אינו חייב, משום דילפינן גיזה גיזה מדכתיב מגיז כבשי יתחמם, דבעינן דווקא הראוי לחימום. ולענין איסור גיזה בבכור, אף דנאמר הוא על צאן, כולל את כל המינים, דהא עז נמי בכלל צאן, כדכתיב גבי רבקה "לך נא אל הצאן וקח לי משום שני גדיי עיזים". והוא הדין לענין בכור, דהא כתיב "לא תעבוד ולא תגוז" וילפינן דהאי איסורים קאי בין על צאן ובין על שור דכתיבי בהאי פרשא.

(2) דעת רבי יוסי דדרשינן קרא כדכתיב ובעינן דווקא גזיזה, אבל לרבנן הוא הדין תלישה מחייבת.

(3) דעת רבי יוסי דדרשינן קרא כדכתיב ובעינן דווקא קצירה, אמנם היכא דהדרך היא בתלישה או בעקירה, נמי חייב דהא כתיב ריבויא "לקצור" "בקוצרך".

(4) לדעת בית שמאי בעינן שתיים, דהא כתיב "ושתי צאן". ולדעת בית הלל בעינן חמש, דהא כתיב "חמש צאן עשויות" ודרשינן דאומרות לו קום עשה מצוה, דרק עתה שנשלם מנין החמש מתחייב בעוד מצוה דראשית הגז. ודעת רבי יוסי דהשיעור הוא בארבעה כדכתיב "ארבעה צאן תחת השה" ופסק רב כמותו, משום דהוא הביא קרא דדברי תורה, ועוד דהכי קבלה בידו מחגי זכריה ומלאכי.

ד. (1) לדעת רבי דוסא בן הרקינס בעינן שכל אחת תגוזו מנה ופרס, ולמסקנת סוגיין איירי במנה בן ארבעים סלעים, ובעינן שיהיו מחומשות. ורבנן אמרו "כל שהן". ולדעת רב ושמואל ורבי יוחנן היינו מנה ופרס דארבעים סלעים לכולהו. ודעת רבי יוחנן בשם רבי ינאי דהשיעור הוא בששה סלעים. ולדעת רב אלעזר כל שהוא. ומסקינן דלדעת רב ושמואל בעינן ליתן לכהן אחד מששים. ולדעת רבי יוחנן אליבא דרבי ינאי בעינן ליתן חמשה סלעים. והיכא דיש לו גיזים הרבה, מודו רב ושמואל דיתן לכל כהן לא פחות מחמשה סלעים דהוי נתינה ראויה, והיינו דכתבה מתניתין דנותן לו חמשה סלעים. [נובדעת רב אלעזר יש להסתפק כמה נותן לכהן].

(2) אמרו דהוי בששים. ובתרומה צריך לומר דאיירי בתרומה על דברים החייבים רק בדרבנן, דאילו בדאורייתא רבנן אמרו עין יפה אחד מארבעים, וליכא למימר דאעין רעה קיימי, ולרש"י היינו משום דלא מסתברא דיאמרו השיעור דעין רעה, ולתוס' היינו משום דתני לה כבר בהדיא. ולענין פאה איירו בפיאת חוץ לארץ, דאי בפיאת הארץ הא כבר תני לה בהדיא.

(3) היה מן הראוי לכתוב גם תרומה דהא אף היא מדאורייתא אין לה שיעור. וכתב רש"י דמכל מקום רמוז בתורה חמישים דבינונית וששים דעין רעה. והתוס' הביאו בשם הירושלמי דיש לתרומה שיעור למעלה, דהא אינו יכול ליתן כל גורנו תבואה, אבל בפאה מיד כשהתחיל לקצור יכול להשאיר הכל פאה. ומאי דלא תני אפר פרה עפר סוטה ורוק יבמה, משום דתני רק לאלו דיש מצוה בטפי אלא דאינו חייב, אבל הנך אין מצוה בטפי.

ה. (1) מבואר במתניתין דהשיעור הוא חמשה סלעים כדי לעשות בגד קטן, ומסקינן דהיינו מדכתיב לעמוד לשרת, וחמשה סלעים ראוי לבגד הקטן ביותר הנצרך לבגדי כהונה השונים באהרון ובניו, דהיינו האבנט, דהא כתיב "לעמוד לשרת אהרון ובניו". ואף למאן דאמר דאבנטו של כהן הדייט לאו מכלאיים הוא, מכל מקום שם אבנט הוא. ואינו צריך ליתנו מלובן, אלא שלאחר הליבון יהיה בזה השיעור. (2) לדעת רב חסדא חייב, כיוון דבעומדו לגוזו איכא חמש צאן. ולדעת רב נתן בר הושעיא פטור, משום דרק לאחר שיש לו חמש גיזי צאן חל החיוב דראשית הגז. ואמרינן במתניתין דצבע אחד אחד פטור מראשית הגז, והתוס' הביאו בשם רש"י דמעיקרא פירש משום

קודם שנשלם חיובו צבעו וליכא חמש גיזים. אבל חזר בו ופירש שהוא משום מזיק. [ולכאורה תליא בפלוגתא דרב חסדא ורב נתן בר הושעיא].

3) היכא דיש לו רק כמה אילנות בתוך שדה תבואה, יכול לשייר מהתבואה על הכל. ואם מכר האילנות, היכא דשייר לעצמו אילן אחד אמרינן דאכתי החיוב עליה רמי ויכול ליתן מן התבואה על האילנות, והני מילי דהתחיל כבר לקצור וכבר חל החיוב. אבל אם מכר כל האילנות, תו לא הוא בכלל השדה ואינו יכול לשייר מן התבואה, ונשאר החיוב על הלוקח. וליכא למילף מינה לראשית הגז, משום דהתם רק לאחר הגיזות איכא חיובא ולא יהני מה שהתחיל לגזוז כדי שהחיוב יהיה על המוכר.

1) לדעת רבא אליבא דרש"י, אם ימכור להדיא את כל הגיזה כולל מה שראוי ליתן לכהן, ליכא כלל חיוב, משום דלבעל הצאן ליכא גיזה ולבעל הגז ליכא צאן, אבל לרב חסדא החיוב מוטל על בעל הגיזה. ובתוס' מבואר דאף לרבא החיוב מוטל על בעל הגיזה. ואם לא פירש להדיא דמכר מלבד המתנות, חייב הלוקח ליתן המתנות, משום דאמרינן דלא התכוון למוכרם, וכדחזינן בהא דהלוקח בני מעיים והיו בה מתנות, אינו מנכה מן הדמים דמסתמא כלל לא התכוון למוכרם. והתוס' נקטו דתליא בלוקח דהוא אינו מתכוון לקנותם, ולדבריהם הוכיחו מהא דקתני התם דשקל לו במשקל מנכה לו מן הדמים. ואם שייר גז אצל המוכר, כולי עלמא מודו דהחיוב על המוכר, משום דאומר שלא התכוון לקנות המתנות והרי החיוב נשאר אצל המוכר.

2) שילוח הקן נוהג רק באינו מוזמן בזכרים ובעופות. אבל כיוסוי הדם נוהג גם בנקבות וגם במזומן וגם בחיות.

3) בארץ ובחוץ לארץ קתני אגב פרק ראשית הגז והזרוע הלחיים והקיבה, לאשמוענן דלא כרבי אלעאי, דאילו לרבי אלעאי אינן נוהגים אלא בארץ. ובפני הבית ושלא בפני הבית אגב אותו ואת בנו, דהתם הוי אמינא דכיון דבענינא דקדשים כתיב, דווקא היכא דיש בית יש אותו ואת בנו. ובחולין ובמוקדשים קתני כולוהו אגב אותו ואת בנו לאשמוענן התם דנוהג אף בקדשים ולא אמרינן "שור" חילק. ועיקר חידושיהו הוא לאפוקי ממאי דאמרינן לעיל בפרק גיד הנשה, דאיכא חידושה בהא דקתני דגיד הנשה נוהג בשל מוקדשים, והיינו בוולדות קדשים וכו', משום דקושיא מעיקרא ליתא, דכולהו קתני אגב אחריני דיש בהן חידושה.

4) היכא דנגמר דינו לא משכחת לה דהא מהיכין ברח (רש"י). וקודם שנגמר דינו נמי אינו חייב, משום דכתיב "שלח תשלח", יצא זה שאין אתה מצווה לשלחו אלא להביאו ליד הבית דין.

1) מסקינן דלרב משכחת לה רק בגונא דהקדיש פירות שובכו ומרדו וחזרו וקננו, דבשעת ההקדש הא היה בידו ויכול להקדישו, והשתא דמרדו כבר אינו מוזמן ואי לאו דהוא הקדש היה חייב בשילוח, ומכל מקום אינו חייב משום דכתיב "שלח תשלח" יצא זה שאתה מצווה להביאו ליד גזבר ולא לשלחו למקום הצלח. והתוס' הביאו בשם רש"י דלא אמרה תורה שלח לתקלה. אבל בלאו הכי לא משכחת לה, דהא במוזמן ליכא חיוב שילוח, ובאינו מוזמן הא אינו יכול להקדישו, וליכא למימר דהגביה האפרוחין והקדישן, דהא כבר זכה בהו והוי מוזמן, ואף ליכא למימר דהגביה האמא והקדישה וחזרה, דהא כבר נתחייב בשילוח משעת ראייתו ועתה ההקדש לא יפטור. ובקדושת בדק הבית ליכא לאוקמה משום דכיון דמרדה פקעה מידי קדושתה, אבל שמואל סבר דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה, ולא פקעה קדושת בדק הבית.

2) הרי עלי שור חייב באחריותו. והאומר הרי עלי מנה לבדק הבית ונגנב, לדעת ריש לקיש אינו חייב דהא כל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה, ולדעת רבי יוחנן חייב משום דסוף סוף לא קיים נדרו. והיכא דהקדיש בית ונפל כולי עלמא מודו דחייב, דהא ליתניהו והרי התחייב באחריותו.

3) אין חייב באחריות חילול הקדשים והמעשר, משום דלא כתיב ביה "נתינה". אבל בערכין חייב באחריותו ואפילו אם לא יאמר עלי, משום דכתיב "ונתן את הערכך".

1) כי יקרא אתי למעט מוזמן, וכן אתי למימר דלא נילף משלח תשלח שיש לו לחזר אחר קן בהרים כדי לשלחו. וקן אתי לאפוקי דלא בעינן תרי מדכתיב אפרוחים או ביצים, אלא סגי באחד. צפור אתי למימר דנוהג רק בטהור, דאילו היה נוהג אף בטמא, הוי ליה למיכתב עוף דכולל הוא אף את המינים הטמאים וכדמוכח מהמאמר. לפנין אתי לרבות שהיו לפנין מוזמנים ומרדו דאף הם חייבים בשילוח. בדרך אתי לרבות ים דכתיב "הנותן בים דרך", דלא נימא למעט מדכתיב על הארץ. ובכל עץ אתי לרבות על עציים, ועל הארץ אתי לרבות בבורות ובטפוחין ולאפוקי בשמים.

2) בראשו של אדם חייב בשילוח, משום דכתיב "ואדמה על ראשו", ומבואר דאף על ראשו של אדם נקרא אדמה. אבל בשמים אינו חייב, משום דלא איקרי אלא דרך נשר, אבל דרך סתם לא איקרי.

3) נאמר הוא על יוני הרדסיות והיינו על שם הורדוס דהתחיל לגדלם, או גרסינן דהרדסיות והיינו על שם מקומן, דכיון דגדלים בבתים הוי מוזמן ופטור משילוח.

1) אתי לאשמוענן דאיכא אף עשה באכילת הציפור השחוטה דמצורע, דהא ליכא למימר דאתי לאפוקי טמאים, דהא מציפור גרידא שמעינן לה. וליכא למימר דאתי להוסיף עשה בטרפה, דמסתברא ללמוד מענינו דבשחוטה איירי, והיינו שחוטה דמצורע דאף דנשחטה כדיון מכל מקום אסורה.

2) ציפור בעלת מום או טריפה פטולה לטהרת המצורע, דהא כי היכי דהשוה הכתוב מכשיר בפנים למכפר בפנים, הוא הדין יש להשוות מכשיר בחוץ דהיינו ציפורי מצורע למכפר בחוץ דהיינו שער המשלח דצריך שיהיה ככל דיני הקרבן דהא ראו נמי שיחול עליו שם הקרבן. [אמנם בסוגיין מבואר דמחוסרת אבר ילפינן מדכתיב "חיות". ועיין תוס' וחידושי הרמב"ן].

3) בסוגיין אמרינן דאתי למעט מחוסרת אבר, דהא לאו חיה היא, וכן איכא למימר דמעט טריפה למאן דאמר טריפה אינה חיה, [אמנם למסקנא ילפינן לה ממכפר]. וכן ילפו מינה למעט שאי אפשר לצרף את המשולחת לאחרת (עיין תוס'). וכתבו התוס' דבנח דכתיב "מכל החי" אמרינן דמסתברא דאתי רק לטריפה ואפילו למאן דאמר טריפה חיה, משום דאינם חיים גמורים, דהתם הרי לקיום המין הוא נצרך, ובמחוסרת אבר מאי איכא. עוד כתבו התוס', דשאני היכא דכתיב "חיות" דאתי למעט תרווייהו, להיכא דכתיב "מכל החי" דאתי למעט רק טריפה.

4) כתבו התוס' דנראה מסוגיין דאף בהמת עיר הנדחת כשרה לקרבן, דהא מצוות לאו ליהנות נתנו, ודווקא לענין מצורע ממעטינן לה ואפילו מן השחוטה דלית ביה שלח לתקלה, משום דכתיב "טהורות". וליכא למימר דאתי לאפוקי טמאות, דהא מציפורים נפקא. אמנם סיימו, דצריך עיון אי כשרה לקרבן משום דלשרפה קיימא (ועיין מהרש"א ורע"ק א). וכן לענין חליפי עבודת כוכבים, לקרבן הם כשרים, אך למצורע אסורים משום דכתיב "טהורות".

י. (1) בשאר עופות הוא ספק בגמ' אי קרינן ביה "רובצת" או דבטלה דעתו. אמנם בעוף שדרכו הכי כגון קורא, שפיר קרינן ביה רובצת וחייב בשילוח. ואם הביצים הם של מין טמא אינו חייב בשילוח, משום דכתיב "תיקח לך" ולא לכלביך. והיכא דעוף טמא רובץ על ביצי טהור נמי פשיטא דאינו חייב בשילוח, דהא כתיב "צפור".

(2) הגמ' הסתפקה באופן דשחט מיעוט סימנים, דהרי קיימא לן דרובצת על ביצי טריפה אינה חייבת בשילוח, ומיעוט סימנים הרי היא טריפה, או דלמא כיון דבידו לגמור השחיטה תקח לך קרינן ביה וחייבת בשילוח. וכן הסתפקו היכא דיש חציצה בינה לביצים, כגון מטלית או נוצה או ביצים מחורות או זכר. ובגוונא דיש שני סדרי ביצים זה על גב זה, איבעיא בגמ' היכא דכונתו ליטול רק התחתונים, האם חייב בשילוח דהא לא קרינן ביה רובצת עליהם.

(3) בקורא נחלקו רבי אליעזר וחכמים, דרבי אליעזר מחייב משום דדרשינן דגירה דגירה, דכתיב ביה "קורא דגר ולא ילד" וכתוב "ובקעה ודגרה". וחכמים לא דרשי לה. אבל בשאר מינים כולי עלמא מודו דאין האב חייב בשילוח, דהא כתיב "אם".

יא. (1) דעת רבי יהודה אמר רב דלא בעינן ממש נגיעה אלא סגי בעומדת על רובדי אילן בגוונא דאם יטלו האילן תיפול על הביצים ולא מן הצד, דהא לא כתיב "יושבת", [ויש צד בתוס' דבעינן דלכל הפחות תגע מן הצד]. ומבואר במתניתין דבמעופפת בעינן שתגע ברגליה מעל הביצים, ומהני אפילו אינה יושבת עליהם, דהא לא כתיב יושבת, אבל אם אינה נוגעת אינו חייב, דהא לאו רובצת היא. ואמרין בסוגיא דנגיעה מן הצד לאו נגיעה היא, ואפילו רובצת מן הצד לא מהני מהאי טעמא.

(2) אפרוחים גדולים אינם מחייבים בשילוח, דמדהדר כתב קרא אפרוחים או ביצים ילפינן להקיש הדדי, דמה ביצים הצריכים לאימן, אף אפרוחים הצריכים לאימן. ומאיך מקישים נמי ביצים לאפרוחים מה אפרוחים בני קיימא, אף ביצים בני קיימא, לאפוקי ביצים המזורות דאינם בני קיימא.

יב. (1) חייב לשלח אפילו מאה פעמים, דהא כתיב שלח, ולעולם משמע. ואם נטל כבר את הבנים הוי מזומן ופטור משילוח. (2) ילפינן דאפילו לצורך מצוה חייב בשילוח. דהוי אמינא בגוונא דנטל את האם על מנת לשלחה דלא עבר אלאו דלא תיקח, והוי אמינא דאם רוצה לקחתה עתה לטהרת המצורע שפיר דמי, כיון דעתה יש לו רק עשה ואתי עשה דמצורע משום דגדול השלום ודחי עשה דשילוח, קמשמע לן קרא דאפילו לדבר מצוה יש לו לשלח.

(3) אין העשה דוחה לא תעשה ועשה, ומכל מקום אמרינן דליכא מלקות על הלאו, משום דנדחה הוא מפני העשה, אבל עבירה היא בידו.

יג. (1) לדעת רבנן נאמר הוא היכא דעבר אלאו דלא תיקח, דעתה מחויב בעשה דשלח ושלח ואינו נפטר מחיובו עד שישלחנה. ולדעת רבי יהודה מסקינן, דהעשה דשילוח נאמר מיד בראיותו קן, ואם עבר ונטלה ולא שילחה, עבר על העשה וכן על הלאו דלא תיקח. ונפקא מינה בגוונא דעבר ונטלה ולא שילחה האם אכתי רמי עליה עשה דשילוח או לאו. ועיין תשובה הבאה.

(2) לדעת רבנן אמרינן דהוי לאו הניתק לעשה ואין לוקין עליו, ולמאן דאמר "קיימו ולא קיימו", חייב לשלחה תוך כדי דיבור לנטילה ואם לא שילחה מיד הרי לוקה על הלאו דלא תיקח ומשלח. ולמאן דאמר "ביטלו ולא ביטלו" אינו לוקה על הלאו אלא היכא דישבר כנפיה באופן שלא יוכל לשלחה.

(3) נחלקו רבי יהודה ורב הונא אי משלחה ברגליה או בכנפיה, ובדעת רב הונא דאמר ברגליה כתב רש"י ב' לישנות, או דמחזיקה ברגלה ומשלחה, או דסגי בהא דתהלך ברגליה ואף אם אינה יכולה לעוף בכנפיה. וצריך לשלחה עד שתצא מתחת ידו, וכתב רש"י דזה השיעור נאמר דווקא היכא דעבר ונטלה. ואם חתך כנפיה, דעת רב יהודה דצריך להמתין עד שיגדלו כנפיה וישלחנה, וכן מלקין אותו מכת מרדות.

(4) הסיקו דחייב בשילוח קאי אביצה ביציאת רובה, דאי יצאה כולה הא קני ליה חצירו והוי מזומן, ומאי דקתני גזל מפני דרכי שלום האם קאי. אי נמי, אף אביצה בשעת יציאת רובה איכא מפני דרכי שלום, משום דדעתו עליה. ולמאי דאמר רב יהודה אמר רב דאסור לזכות בביצים כל שהאם עליהם, אתי שפיר בלאו הכי דהא חצירו לא קנתה לו, וכיון דלא זכה בה הרי חייבת בשילוח, ומאי דקתני אסורות משום גזל מפני דרכי שלום, איירי בקטן הנוטלה דאין לחייבו בשילוח, ומאיך אביו חייב להשיבה משום דרכי שלום. וכתב רש"י דהוא הדין איכא לאוקמי בעבר ונטלה באיסור, דעתה חייב להשיבה מפני דרכי שלום.

יד. (1) יש לו לטרוף על הקן כדי לשלח את האם מעל הביצים, דהשתא קנתה לו חצירו, ותו יכול להקנותם בקנין סודר, דאי לאו דישלח האם, הא אסור לו לזכות בביצים ואינו יכול להקנותם קנין גמור.

(2) רב יעקב הוכיח דיש תחית המתים, דהא למען יאריכון ימיך על כרחך קאי על עולם הבא, דהא רבי יעקב מעשה חזי באחד שאביו שלחו לשלח הקן ובחזירתו נפל ומת, ואי נימא דכוונת השכר דלמען יאריכון ימיך אעולם הזה קאי, היכן אריכות ימיו של זה. וליכא למימר דמהרהר בעבודה זרה הוי, דהא אי איכא שכר בעולם הזה, שכר המצוה היה מגין עליו שלא יחרהר.

(3) איכא מאן דאמר דחזא מעשה דאחד ששלחו אביו לשלח הקן ונפל ומת. ואיכא מאן דאמר דלישנא דרבי חוצפית המתורגמן דלוחכת את העפר ראה. ואילו היה מפרש הכתוב למען יאריכון ימיך לעולם שכולו טוב לא היה חוטא.